

Smaastykker.

I.

NOGLE NOTITSER OM DR. CHRISTOPHER DYBVAD.

Af Bjørn Kornerup.

En højst ejendommelig Skikkelse fra Christian IV's Tidsalder er Matematikeren og Medicineren Dr. med. *Christopher Dybvad*. Fra sin Fader, den teologiske Professor Jørgen Dybvad, synes han at have arvet baade sin Begavelse og sin vanskelige Natur, der ikke blev blidere ved de mange Skuffelser, som mødte ham i Forsøgene paa at skabe sig en akademisk Løbebane herhjemme. Trods al Anerkendelse af hans sjældne Lærdom har man aabenbart for enhver Pris villet holde ham ude fra Universitetet.

1618 lykkedes det Dybvad at blive kgl. Mathematicus, en Stilling, som han dog var lidet tilfreds med, men ikke længe efter kom hans Fald. Under et Ophold i Bergen havde han i Selskaber været uforsigtig nok til uden Hæmninger at give Udtryk for sin religiøse Indifferentisme, for sit Had til Kansler Christian Friis til Borreby og til Biskop Hans Poulsen Resen, for sin Afsky for den sidstnævntes teologiske Retning («Rasenismus») og for sin Kritik af Adelen, hvis Magt han ønskede burde knækkes. Saadanne Udtalelser i Forbindelse med ikke mindre dristige Ytringer, man siden fandt i hans private Papirer, kom ham dyrt at staa, og ved en Dom af den 22. December 1620 blev han dømt til

med Vanære at udstødes af den akademiske Stand og iøvrigt stilles i Kongens Naade eller Unaade. Som Følge heraf blev han 1621 hensat paa Kallundborg Slot, men allerede 1622 døde han her af en Kulilteforgiftning.

Allerede for mange Aar siden har *H. F. Rørdam* med vanlig Grundighed sammenstillet de fleste bevarede Efterretninger om Christopher Dybvad¹. Han har dog overset nogle Notitser om hans senere Skæbne, som det kan være rimeligt at fremdrage her til yderligere Belysning af den mærkværdige Mand.

Da Dybvad 1618 var blevet udnævnt til kgl. Mathematicus, var han samtidig blevet forlent med et Kanonikat i Lunde Domkapitel. Aabenbart som en Følge af Dommen 1620 maatte han opgive dette, og den 14. Januar 1621 blev Kannikedømmet bortgivet til en anden². Faa Dage senere — den 17. Januar 1621 — udgik der et Kongebrev til Lensmanden paa Kallundborg Cai Rantzau, hvorved det bl.a. meddeltes, at skønt Kongen havde haft god Grund til at lade Christopher Dybvad rette paa hans Liv, havde han dog formildet Dommen til Fængselsstraf. Derfor fik Lensmanden nu Befaling til at hensætte ham i et passende Rum paa Kallundborg Slot³. Helt maa Dybvad dog ikke være faldet i Kongens Unaade, da det den 20. Februar 1621 blev tilkendegivet Lensmanden, at han skulde skaffe ham »nødtørftig« Ild og Lys i Fængslet samt hans Bøger »under rigtig Registrering«, da Kongen ønskede, at han skulde fuldende de matematiske Arbejder, der var ham overdraget⁴.

Om Dybvads Forhold paa Kallundborg Slot underret-

¹) Danske Magazin 4. R. II, 211-62; V, 40-53. — Naar det i Dansk biografisk Leksikon, 2. Udg., VI, 149 hedder, at Dybvad var født 1572 (ellers opgives hans Fødselsaar til 1577-78), er det sikkert en Fejl, da hans Fader først indgik Ægteskab 1576.

²) Kancelliets Brevbøger, udg. af L. Laursen, 1621-1623, S. 11.

³) Sst. S. 13.

⁴) Sst. 42.

tes man gennem nogle Indførsler i Lenets Regnskaber for de paagældende Aar. I Regnskabet 1620–21 hedder det saaledes, at Slotsherren Cai Rantzau havde modtaget 13 Dlr. for Dybvads Kost og Underhold fra den 29. Januar 1621¹ til den 1. Maj s. A. (4 Dlr. om Maaneden). Regnskabet for næste Aar (1621–22) viser, at Slotsherren havde oppebaaret 42¹/₂ Dlr. til samme Formaal i 51 Uger fra den 1. Maj 1621 til den 20. April 1622, da Dybvad afgik ved Døden. Af denne Notits fremgaar saaledes Christopher Dybvads hidtil ukendte Dødsdag. Et halvt Aar senere (den 14. September 1622) fik Lensmanden Befaling til at lade vurdere Christopher Dybvads efterladte Bøger og Løsøre for deraf at udrede en Sum paa 300 Dlr., som han var Raadmand i Vejle Jens Bertelsen skyldig. Ogsaa hans Broder, Mag. Jørgen Dybvad (den Yngre), meldte sig i de følgende Aar som Kreditor².

Et lille Bidrag til Oplysning om Christopher Dybvads Forhold i Fængslet findes i Lensregnskabet for Kallundborg 1622–23, hvor der under Indtægtsrubriken »annammet udi adskillige Maader« findes følgende:

»annammit aff Slottens forseglede Inuentarium till Christoffer Diubwadt wdj hannß Fenngsell at forbruge

Boellster Senngedyner	ij
Boelster hoffuitdynner	ij
Wllmerdugß Duendyner	j
Senngekleder.....	j
G ³ . Lerritz Laggen.....	ij Par
G. Dreils Duge.....	j
Hørlerffuits Handkleder.....	j
Meßinngstager.....	j

I samme Regnskabs Udgiftsrubrik »udkommen og leve-

¹) 27. Januar 1621 var Dybvad blevet ført bort fra København (Kjøbenhavns Universitets Matrikel, udg. af S. Birket Smith, I, 47).

²) Kancelliets Brevbøger 1621—1623 S. 425; 1624—1626 S. 287—8, 421.

³) Formentlig 3: gode.

rit udi adskillige Maader« figurerer de samme Poster, men med den mærkelige Tilføjelse: »som ganndsche met alle bleff sønnderreffuitt, opslitt och forraadnitt«. Trods alt har Christopher Dybvad da næppe haft det særlig hyggeligt i sit Fængsel.
